

5. Шульжук К. Ф. Складні багатоконпонентні речення в українській мові [Текст] / Каленик Федорович Шульжук. – К. : Вища шк., 1986. – 182 с.

В статье исследованы структурно-семантические и функциональные особенности сложных предложений с разными типами связи, полученных путем выборки из повести Олеса Гончара "Бригантина". В зависимости от видовсвязи иллюстрированы группы часто использованных структурных типов предложений в анализированной повести.

Ключевые слова: сложное предложение; предложения с разными типами связи; классификация; многокомпонентные предложения; период; предикативная часть; структура.

The article studies the structural semantic and functional features of sentences with different types of connection, obtained as a result of sampling from the story "Brygantyna" by Oles' Honchar. Depending on the types of connection there have been demonstrated the groups of the most frequently structural types of sentences in the analyzed story.

Key words: sentences with different types of connection; classification; predictive part; structure.

УДК 821.161.2

Корнєва Л. М.,
кандидат філологічних наук, доцент,
Полтавський національний педагогічний
університет імені В. Г. Короленка

ФЕНОМЕН УСМІШКИ У ТВОРАХ ОЛЕСЯ ГОНЧАРА

У статті аналізуються номінації усмішки у творах О. Гончара та ідентифікатори, що уточнюють семантику цієї кінеми. Розглядаються стилістичні прийоми вираження усмішки в романах "Твоя зоря" та "Циклон", виокремлюються її основні функції, визначається роль цього мімічного жесту у створенні образів персонажів, розкривається значення усмішки як складника індивідуального стилю письменника.

Ключові слова: Олесь Гончар, кінема, усмішка, номінації усмішки, ідентифікатори, стилістичний прийом, функції усмішки, жестово-мімічний портрет.

У центрі будь-якого літературного твору завжди знаходиться людина, що взаємодіє з іншими. Однією з природних форм вираження її індивідуально-психологічних особливостей є жести у широкому розумінні (значущі рухи рук, ніг, корпусу чи обличчя), тому опис невербальної поведінки – повноправний компонент і необхідна складова мови художнього твору. Фіксація таких елементів є спеціально створюваним літературно-стилістичним прийомом.

Кожен письменник має свій “жестовий стиль” (термін М. Жорнікової), що виявляється як у його творчій манері, так і в характеристиці окремих героїв. Соціально значущі кінеми та їх номінації є невід’ємною складовою й мови творів О. Гончара. Серед них особливе місце посідає усмішка, що разом з поглядом належить до найбільш частотних мімічних рухів. У відтворенні “мови” тіла та її словесному описі виявляється життєвий і творчий досвід письменника, його індивідуальність. Однак, як невербальні компоненти взагалі, так і усмішка зокрема практично залишаються поза увагою дослідників творчості письменника.

Загалом, феномен усмішки останнім часом привертає увагу лінгвістів. Її вивчали як невербальний знак семіотики (Г. Крейдлін, Є. Чувиліна), розглядали особливості номінації (переважно на матеріалі іноземних мов – О. Кішкубаєва, О. Янова, Л. Солощук), характеризували види і функції усмішок у різних дискурсах (Л. Харченко, І. Клименко, С. Голощук) та культурах (І. Стернін, Я. Косякова, Г. Сокол). Є низка публікацій, присвячених аналізу відображення компонентів невербальної комунікації у творах світової літератури (А. Блінов, С. Гончаренко, Л. Чурсіна та ін.) та в доробках конкретних письменників – Ф. Достоєвського (К. Виноградова), М. Булгакова (В. Хімія, Б. Булгарова), А. Чехова (Ф. Жень), Л. Толстого (Т. Стефаненко), П. Мирного (З. Ярославцева).

Попри активний інтерес учених до засобів несловесного спілкування багато проблем розглянуто поверхнево. Це стосується й усмішки як явища соціального, культурного, комунікативного, лінгвістичного та, що дуже важливо, як складника художнього дискурсу. Функції цього жесту, його роль у тексті, значення для розуміння естетики літературних творів та індивідуального стилю майстрів слова теж досліджені недостатньо.

Усе, сказане вище, обумовлює актуальність нашої статті, мета якої – представити комплексний опис мімичного жесту усмішки в повістях О. Гончара “Циклон” і “Твоя зоря”.

У тлумачних словниках подається таке визначення усмішки – ‘особливий порух м’язами обличчя (губ, очей), який виражає схильність до сміху; цей порух як вираження чого-небудь’ [6, т. 10, 491]. У ньому підкреслюється її подвійність: з одного боку, це фізіологічна дія: рух м’язів обличчя, з іншого – це дія, що має психологічну причину, певний привід. Така особливість призводить до багатозначності усмішки, Ч. Белл (англійський анатом, фізіолог і художник), наприклад, вважав, що вона може передавати тисячі різних значень. Письменник, вибираючи засіб номінації усмішки, орієнтується як на опис кінеми (значущого руху), так і на її комунікативну спрямованість.

Усмішки переважно належать до прагматично засвоєних жестів, які порівняно часто використовуються і стандартно потрактовуються у процесі спілкування. Доказом цього слугують усталені, або спеціальні, позначення усмішки: слова та словосполучення.

О. Гончар традиційно репрезентує усмішку за допомогою дієслів: *усміхнутися, посміхнутися, осміхнутися, посміюватися, відсміюватися, реготати, ошкіритися*. Домінантою в синонімічному ряду дієслів сміху виступає *усміхнутися* як семантично найбільш повне і стилістично нейтральне – ‘усмішкою виявляти певні почуття’ [6, т. 10, 491]. Усі інші дієслова мають крім спільної з ним семи (‘Я хочу, щоб ти знав мої почуття’) ще й додаткові відтінки значення та/або стилістичного забарвлення: *посміхнутися* – ‘посмішкою виражати свої почуття або ставлення до кого-, чого-небудь (перев. з відтінком іронії, глузування, кепкування тощо)’ [6, т. 7, 347]; *реготати* – розм., ‘гучно, нестримно сміятися’ [8,479].

Різні почуття, неоднакові вияви їхньої інтенсивності та тривалості в часі передаються письменником і за допомогою іменників: *усмішка, посмішка, усміх, посміх, осміх, півусмішка, смішок, усмішечка, регіт*. Та чи та ознака мімичного жесту часто підкреслюється дієсловом-присудком: *смішок тріпоче* (‘ледве помітно проявляється’), *усмішка зблиснула / сяйнула* (‘з’явилася на короткий час’), *усмішка блукає* (‘виявляється упродовж довгого часу, але не дуже помітно’).

Фразеологічні сполучення так само відображають особливості жестового фрейму: *подарувати усміх* – ‘усмішкою виявити своє ставлення до кого-небудь’ [6, т. 6, 734]; *строїти смішки* – ‘жартувати, сміятися, перев. не тоді, коли потрібно’ [6, т. 9, 784].

О. Гончар, інколи навіть при наявності закріпленого за усмішкою найменування, використовує неспеціальні мовні засоби її репрезентації. Подібні номінації формуються на основі ознаки “орган продукування невербальної дії” та дієслів, що передають рух усмішки [7]. Зазвичай, орган продукування називають іменники-соматизми (вуста, губи, очі): *усміхнулася вустами, губи кривилися в усмішці, весело зблиснула /всміхнулася очима*. Однак, письменник, бажаючи виділити прикметні риси усмішки, або виокремлює нетипові соматичні компоненти (*усміхатися вусами, усмішка торкає вуса*), або акцентує увагу на деталях опису фізичного жесту (*ледь всміхнеться кутіками вуст, зуби поблискують, ямочки всміхалися, веселіє губою*).

Усі зазначені вище номінації усмішки більшою чи меншою мірою експлікують ознаки цього жесту. Проте зустрічаються в текстах творів О. Гончара і сполучення, в яких не репрезентовано експонентний план кінеми: *заясніло лице, весела міна*. Усмішка в подібних номінаціях – імпліцитно представлена, вона тільки мислиться як частина кінетичного комплексу, що виражає задоволення та радісний настрій.

Звичайно, частіше О. Гончар прагне “розкрити” сутність усмішки, виокремити певні ознаки, оскільки це важливо для розуміння дій персонажів та їхніх характерів. Цю функцію виконують слова-ідентифікатори – прикметники та прислівники, – що “створюють різноманітність значенневих типів усмішок” [4]. Наприклад, *завчено, тихо, вневнено, хитрувато, поблажливо, приязно, стримано, потай, визволено, чарівно посміхнутися; усмішка терпляча, благальна, гордовита, розбишацька, коротка, сліпуча, скупа, поламана, вільна, трагічна, чарівна, скривджена, ніякова*.

Як бачимо, ідентифікатори виражають різні компоненти невербальної дії: характеризують усмішку за її фізичними виявами (*крива, поламана, миттєва, білозуба*), за емоційним станом мовця (*сумовита, змучена, скорбна*) та за знаковим характером жесту (*вітально, підбадьорливо, завчено посміхнутися*). Такі номінації,

що утворюються за рахунок модифікації спеціальних лексичних засобів або шляхом поєднання їх зі словами-ідентифікаторами, О. Дементьєв [3] називає номінаціями мовленнєвого плану. Саме вони відображають всі нюанси значення усмішки, “розшифровують” його для читача, щоб у того не залишилося сумнівів щодо справжніх почуттів дійових осіб.

Звичайно, ситуативний контекст теж уточнює семантику усмішки: “От і добре, – професор *посміхнувся*” [2, 92] – експлікується значення ‘схвалення’ за допомогою вербальних засобів; “...*посміхнувшись*, Заболотний *поплескує* нового знайомого *по плечу* [1, 180] – супутня кінема актуалізує значення ‘схвалення’, ‘приязнь’. Інколи письменник поєднує ситуативні маркери усмішки з її вербалізованою ознакою: “Він *усміхнувся хитрувато, підморгнув* хмільним своїм *оком*” [1, 234]. Це дає можливість зосередити увагу читача на комунікативно значущих ознаках усмішки – ‘сповнена добродушних хитрощів’ + ‘легке кепкування’ + ‘долучення до таємниці’.

Як зазначає О. Янова [7], у семантичному збагаченні номінацій усмішки вирішальну роль відіграють стилістичні прийоми, перш за все – метафора. Використовуючи класифікацію Г. Крейдліна [5], ми виявили низку найбільш поширених метафоричних описів усмішки, які використовує О. Гончар. Це метафори світла (*сліпуча, сонячна усмішка, сяйнути усмішкою*), руху (*усмішка торкає вуса, смішок тріпоче, застигла подоба усмішки*), смаку (*гіркий посміх, терпка, прісна усмішка*), температури (*тепло усмішки*), величини (*широка, відкрита усмішка, коротко, стримано всміхнувся*). Усі вони акцентують увагу на природі почуттів героїв та на способах вияву їх.

Письменник послуговується й іншими стилістичними засобами увиразнення усмішки. З метою максимальної деталізації значення жесту він використовує нанизування синонімів: “З цією *відкритою, зичливою усмішкою* мулатка, видно, стежила за нами...” [1, 213]; “Її *усмішка* при цьому *вийшла зовсім гіркою, негарною*” [1, 208]. Інколи якість усмішки порівнюється з відомими об’єктами, уявлення про яких є усталеними, стереотипними: “...*відкрило* нам його (хлопця) *загадкову, як у Мони Лізи, усмішку*” [2, 22]; “...*усміхнулась* тим своїм *гіркуватим, як від терпкого терну, усміхом*” [1, 208]. У деяких випадках О. Гончар, щоб

підкреслити суперечливість усмішки або виражених нею емоцій, застосовує прийом антитези: “...усім *усміхається завчено, але чарівно*” [1, 38]; “І ця *усміхненість її чомусь сумна*” [2, 180].

Усі виразні засоби та стилістичні прийоми надають номінаціям усмішки перш за все емоційного забарвлення, тому, на думку О. Янової [7], введення подібних вербалізацій до художнього тексту сприяє інтенсифікації його емотивного змісту. Попри традиційне уявлення про усмішку як виразник позитивного емоційного стану, вона може сигналізувати і про негативні настрої та почуття. Це пов’язано із загальною здатністю мимічних рухів виражати шість основних емоцій (гнів, радість, страх, страждання, подив, відроза) та з особливостями семантики слів *усмішка* та *усміхатися*.

У більшості контекстів творів О. Гончара можна розмежувати позитивні та негативні емоції, що виражаються усмішкою. Так, Сергій Танченко, знімаючи наслідки циклону, відчував збудженість, рішучість, відчайдушну сміливість, про що свідчить його обличчя, що “на мить *освітилося широким зухвальським усміхом*” [2, 250]. Соня, яку Заболотний навіть не відразу впізнав у змученій та нещасній жінці, посміхається *гірким усміхом*, що “*поповз їй по устах, скривив болісно все лице, на мить зовсім зістаривши його*” [1, 207]. Проте в деяких випадках навіть з контексту неможливо точно розпізнати емоцію за усмішкою. Автор тільки називає жест, надаючи читачеві можливість самому семантично наповнити його: “...ідуть (молоді батьки) за малим своїм вожаком зіщулені, їх він собою тішить. Нам *чути сміх* молодої матері...” [1, 326]. Уява та досвід читача відтворюють особливості сміху та почуття, що він передає: веселий, щасливий, сповнений гордошів, ласкавий тощо.

Усмішки, що виявляють емоції героїв, належать до симптоматичних знаків-емблем. Однак, у творох О. Гончара окрім подібних мимовільних жестів функціонують і усмішки, які передають комунікативно значущу інформацію іншого плану. Доповнюючи або замінюючи вербальне повідомлення, усмішка виступає засобом передачі нюансів поведінки та взаємовідносин персонажів, регулятором комунікативного акту.

Звичайно, письменник використовує усмішку як знак увічливості, що є обов’язковим при вітанні та розмові. Але він добре усвідомлює, що частіше за все ці усмішки – формальні,

мають етикетний характер: Софії Іванівні на прийомі треба було вітати гостей, *“усміхаючись, як ведеться, кому на повний усміх, а кому на півусміх”* [1, 271]. Подібний жест свідомо демонструє радість, довіру та увагу, виявляє доброзичливість до всіх, сприяє встановленню контакту, проте він не завжди правдивий.

У процесі спілкування усмішка, зазвичай, маніфестує миролюбність, прихильність, схвалення, дружні почуття до партнера: *“Казочка для дорослих, – відповідає Ліда йому сковано, та все ж таки усмішкою”* [1, 190]. Проте вона може виражати й недовіру до слів співрозмовника (*“У вас є історія! – кривилася пані поламанною усмішкою”* [2, 102]), несхвалення (*холодно всміхнувся*), невдоволення чи докір (*“Заболотна всміхнулась злегка на цю дружню безтактність, однак не образилась”* [1, 320], перевагу (*поблажливо усміхнувся*), глузливе ставлення (*“..а в іншого по губах повзе ледь помітна іронічна усмішка: що, мовляв, не вийшла?”* [2, 171]) тощо. Усмішка в О. Гончара може давати уявлення про наміри мовця щодо адресата (*заспокійлива, підбадьорлива усмішка*), виражати спонукання співрозмовника до певної дії (*благальна усмішка*). Інколи вона – засіб замаскувати почуття та приховати справжнє ставлення до партнера по комунікації, тому письменнику доводиться давати читачеві підказку, часто теж невербальну: *“Губи раз у раз усміхаються, все обличчя ...всміхається теж, і тільки в очах незникаючий пильний холодок”* [2, 67].

Поєднуючи словесну та несловесну інформацію, О. Гончар не тільки максимально точно відображає ситуацію спілкування та емоційні стани героїв, але і створює їхні образи. Усмішка у творах – одна з деталей жестово-мімічного портрету, і нерідко саме вона виокремлює персонажа з-поміж інших. Так, у романі *“Твоя зоря”* усмішка – прикметна риса Кирила Заболотного, що живе *“за звичкою своєю всміхаючись”* [1, 41]. Він *“молодо сивий, як завжди, елегантний, з виразом доброзичливості на блідому обличчі”* [1, 338], і ця доброзичливість до всіх людей виявляється в усмішці, йому не властива *“службова похмурість”*. І люди, яких Кирило Петрович зустрічав на своєму шляху, частіше за все усміхалися у відповідь. Недарма навіть в *“Новій Зеландії ще й досі тільки згадай містера Заболотного, одразу ж усмішка...”* [1, 3]. Звичайно, Заболотний не завжди в гарному настрої, не всі люди йому

подобаються, він теж може *посміхатися “усмішкою чемності”, стримано і холодно*. Та Кирило Петрович мріє про гармонію в житті й боляче переживає відсутність взаєморозуміння між людьми. Для нього щира усмішка якраз і є тим знаряддям, що може зруйнувати бар’єри відчуження між народами й окремими особистостями. Недаремно саме він стурбовано промовляє: “*Менше сміху чує планета – це ж який серйозний симптом!*” [1, 184].

“*До кінця не розгадана усмішка*” – значуща деталь портрета Романа Винника. Він “*усміхається не всміхаючись, – такий чоловік! І все завдяки мереживу зморщок та особливій складці житніх вусів... Сердитим Романа-степового ми рідко бачили. Все більше в усмішці, справжній чи гаданій*” [1, 70]. Роман знаходить радість у праці, у спілкуванні з природою та людьми. Тому усмішка живе на його обличчі, її завжди сприймають як “*добру й підбадьорливу, хоч насправді усмішки й не видно*” [1, 81].

Усмішка, таким чином, доповнює психологічними рисами портрети героїв твору, відображає постійні риси їхнього характеру й почуття, що вони переживають у певні моменти життя. Ми поділяємо думку деяких науковців (Л. Юркіної, О. Янові) про те, що письменник приділяє багато уваги усмішці, якщо герой ідеалізується. Саме цей мімічний жест, який постійно повторюється, чи не найкраще демонструє авторське ставлення до персонажа.

О. Гончар теж наділяє здатністю щиро посміхатися героїв, яким симпатизує, і позбавляє цієї здатності негативних персонажів. Це виявляється навіть в емоційно-експресивних номінаціях жесту: Дударевич *зблискує “аж злісно своєю маленькою усмішечкою”* [1, 325], фашисти *регочуть, “чути регіт озброєних автоматників”* [2, 73]. Цікаво, що позитивні герої в письменника практично не сміються довго, голосно й нестримно.

На нашу думку, таке ставлення О. Гончара до реготу можна пояснити перш за все впливом релігійних традицій. Християнство вважало сміх гріхом через його надмірність та недоречність, це був атрибут диявола, а усмішка, навпаки, була знаком добросердечності, як і сльози, очищала людину, виражала світлу радість, причетність до таємниці. Мотив таємничої усмішки постійно повторюється у творах письменника. Це й загадковий, як

у Мони Лізи, усміх хлоп'яти, що “ніби переживає мить натхнення”, “*таїну тієї дитячої усмішки*” так і не вдалося розгадати Сергієві [1]. Так само нерозгаданими до кінця залишилися й усмішки Романа-степовика [2], характерника-чародійця Мамаєва [1], Будд, що “*посміхалися з незмінною загадковістю*” [1, 278], і “*натяк, зачаток усмішки, тихе зоріння її*” Мони Лізи [1, 188].

Ми вважаємо, що на О. Гончара вплинули й національні традиції ставлення до усмішки. Українцям, як і росіянам, притаманна побутова неусміхненість [5], тому вони сприймають усмішку лише як вияв щирих почуттів, гарного настрою, доброзичливості, для неї повинна бути вагома причина. Тільки у людини щасливої “*усмішка весь час губи лоскоче, сама бринить на вустах, і ти вже не можеш сховати її..., бо вона лише відблиск того, що робиться десь там, у недрах душі*” [2, 189]. Письменник поціновує відкриту усмішку, “*коли щира усмішка, не награна... Коли в ній настрій чи щире ставлення до когось*” [1, 187]. Для нього щирість усмішки перш за все асоціюється з дітьми (“*А що може може бути прекраснішим за усміх дитини?*” [1, 69]) та жінками (“*Кожній людині личить усмішка, та, мабуть, найбільше дівчатам*” [1, 266]). Недарма діти, що не втратили природної безпосередності, можуть у романах О. Гончара *падати від реготу*, радіючи життю у всіх його виявах. На сторінках творів частіше посміхаються та сміються жінки. Усмішка, рідна за своїм емоційним наповненням, обов'язково характеризує героїнь романів: Катрю, Агнесу, Ярославу, Прісю, Надю, її доньку, Софію, Тамару, Ліду.

Для письменника “*усмішка – це ж, власне, частка душі, її вияв, її світло*, і тому вона, треба думати, вічно буде” [1, 188]. Ці слова Кирила Заболотного найкраще відображають ставлення автора до цього загадкового поруху вуст.

Різноманітні реперезентації жесту “усмішка” – одна з рис індивідуального стилю О. Гончара. Її номінації, що разом з ідентифікаторами передають увесь емоційно-чуттєвий спектр кінеми, свідчать про майстерність письменника. Усмішка загострює увагу на особливостях спілкування і взаємовідносин персонажів, душевному стані героїв та їхніх індивідуальних характеристиках, поглиблює психологізм і художню ідею твору, виражає авторську оцінку дійових осіб. Водночас використання цієї кінеми демонструє особисте ставлення письменника до усмішки,

що сформувалося під впливом християнства та стереотипів української культури. У такій багатогранності усмішки й полягає її феномен у романах О. Гончара.

Зазначимо, що ми розглянули не всі ознаки, за якими можна схарактеризувати усмішку в художньому тексті. Опис виразних особливостей контекстів з цією кінемою, взаємодія її з вербальним висловлюванням, роль усмішки у створенні динамічного портрету може стати предметом подальших досліджень.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гончар О. Твоя зоря / О. Гончар. – К. : Рад.письменник, 1980. – 360 с.
2. Гончар О. Циклон / О. Гончар. – Ужгород : Карпати, 1981. – 264 с.
3. Дементьев А. В. Семантико-функциональные аспекты кинематических речений в современном английском языке: Автореф. дис. канд. филол. наук: 10.02.04 / Моск. гос. пед. ин-т иностр. яз. им. М. Горького. М., 1985. – 21 с.
4. Кішубаєва О. Т. Функціонально-семантичні особливості номінації усмішки / О. Т. Кішубаєва // Наукові записки Інституту журналістики. – Т. 10. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://journalib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=1574>
5. Крейдлин Г. Е., Чувилина Е. А. Улыбка как жест и слово (к проблеме внутриязыковой типологии невербальных актов) // Вопросы языкознания. – 2001. – № 4. – С. 66-93.
6. Словник української мови: в 11 т. / [ред. колег. І. К. Білодід (голова) та ін.]. – К.: Наукова думка, 1970 – 1980. – Т. 4: І – М / [ред. А. А. Бурячок, Г. М. Гнатюк, П. П. Доценко]. – К. : Наукова думка, 1973. – 840 с.
7. Янова О. А. Номінативно-комунікативний аспект позначення усмішки як компонента невербальної поведінки (на матеріалі сучасної англійської мови) : автореф. дис ... канд. філол. наук : спец. 10.02.04 “Германські мови” / О. А. Янова. – К. : Київський нац. лінгв. ун-т, 2001. – 19 с.

В статтє анализируются номинатии улыбки в произведениях О. Гончара и идентификаторы, которые уточняют семантику этой кинемы. Рассматриваются стилистические приемы, конкретизирующие улыбку в романах “Твоя зоря” и “Циклон”, выделяются ее основные функции, определяется роль этого мимического жеста в создании образов персонажей, раскрывается значение улыбки как составной части индивидуального стиля писателя.

Ключевые слова: *Олесь Гончар, кинема, улыбка, номинации улыбки, идентификаторы, стилистический прием, функции улыбки, жестово-мимический портрет.*

Smile designations in O. Honchar's works and the identifiers, which clarify this kineme's semantics, are analyzed in the article. The author examines stylistic devices specifying a smile in the novels "Your Star" and "Cyclone", distinguishes its main functions, determines the role of this mimic gesture in creating images of characters, reveals the meaning of a smile as a component of the writer's individual style.

Key words: *Oles Honchar, kineme, smile, designation of a smile, identifiers, stylistic device, smile functions, gesture-mimic portrait.*

УДК 81'37'42

Котух Н. В.,
кандидат педагогічних наук, доцент
Полтавський національний педагогічний університет
імені В. Г. Короленка

МОВНІ ЗАСОБИ АКТУАЛІЗАЦІЇ ЗМІСТУ ТЕКСТУ (на матеріалі новели Олесь Гончара "Завжди солдати")

У статті схарактеризовано мовні засоби вираження текстових доміант художнього твору, які беруть участь у формуванні концептуального семантичного простору, з'ясовано прийоми актуалізації змісту тексту, що створюють унікальність його художньої організації, встановлено призначення лінгвальних засобів під час реалізації концептуально-образних і естетичних настанов автора.

Ключові слова: *мовні засоби актуалізації змісту твору, принцип доміанти, текстова доміанта.*

Унікальність внутрішнього світу кожної людини символічно можна уявити як будинок. У когось це величезний красивий палац, а в когось брудна пошарпана халупа, а в інших – одна кімната з голими стінами. Примітивність чи складність, бідність чи багатство, багатогранність чи обмеженість – це сукупні визначальні характеристики митця, що не залежать від соціального статусу, рівня освіти, матеріальних статків і запитів часу. Смыслова доміанта Гончарового слова – духовність – інтегрує кращі якості і